

เรื่อง พระราชบัญญัติที่ชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม หรือไม่

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

ศาลจังหวัดธัญบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางแสงศรี จิยะจันทร์) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ พ ๑๒๔๐/๒๕๖๗ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีนายไวทยวรรณ จิยะจันทร์ (โจทก์) ยื่นฟ้องนางแสงศรี จิยะจันทร์ (จำเลย) อดีตภรรยา ต่อศาลจังหวัดธัญบุรี กล่าวอ้างว่าจำเลยยังคงใช้นามสกุล “จิยะจันทร์” ของโจทก์ แม้ว่าจะจดทะเบียนหย่ากันแล้วเมื่อเดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ พฤติกรรมของจำเลยสร้างความเสื่อมเสียและดูหมิ่นเจ้าของชื่อสกุล จึงขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับให้จำเลยกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิม พร้อมทั้งเรียกร้องค่าเสียหายเป็นรายเดือนจนกว่าจำเลยจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงข้อมูลชื่อสกุลของจำเลยในเอกสารราชการทั้งหมด จำเลยให้การปฏิเสธ โดยยืนยันความประสงค์ที่จะใช้ชื่อสกุลของโจทก์ต่อไป เนื่องจากตนใช้ชื่อสกุลนี้มาเป็นเวลายาวนาน มีบุตรด้วยกันสองคนซึ่งยังคงใช้นามสกุลนี้อยู่ การคงชื่อสกุลไว้จึงเป็นการแสดงถึงสถาบันครอบครัว อีกทั้งในสัญญาประนีประนอมยอมความที่นำไปสู่การหย่า ไม่ได้มีข้อตกลงบังคับให้จำเลยต้องเปลี่ยนชื่อสกุลแต่อย่างใด ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลจังหวัดธัญบุรี จำเลยโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติที่ชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งบังคับให้หญิงที่หย่าขาดจากสามีต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมนั้น ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ ที่ว่าด้วยความเสมอภาคของบุคคลและห้ามการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องเพศ โดยเทียบเคียงแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๔๖ ซึ่งเคยวินิจฉัยว่าการบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้นามสกุลของสามีแต่เพียงฝ่ายเดียวนั้น ชัดต่อรัฐธรรมนูญ กฎหมายที่บังคับหญิงที่หย่าร้างให้ต้องเปลี่ยนชื่อสกุลก็มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อฝ่ายหญิงเช่นเดียวกัน

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำโต้แย้งของจำเลยไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลจังหวัดธัญบุรีจะใช้บังคับแก่คดีเมื่อจำเลยโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติดังกล่าวชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาให้นำพยานเอกสารที่ได้จากการไต่สวนในคดีเรื่องพิจารณาที่ ๖๐/๒๕๔๔ (คำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๔๖) มารวมสำนวนเพื่อใช้ในการพิจารณาวินิจฉัย และอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๗ วรรคสาม ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำความเห็นและจัดส่งสำเนาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดให้หญิงที่จดทะเบียนสมรสกับชายแล้วได้รับอนุญาตให้ใช้ชื่อสกุลของสามี เมื่อหย่าขาดจากสามีต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมนั้น แม้การใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสดังกล่าวเป็นสิทธิที่คู่สมรสทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้ตามมาตรา ๑๒ ก็ตาม แต่เมื่อคู่สมรสจดทะเบียนการหย่าหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนการสมรส คู่สมรสไม่อาจตกลงกันในเรื่องดังกล่าวได้อีก เนื่องจากชื่อสกุลเป็นสิ่งใช้ร่วมกับบรรดาเครือญาติอื่น ๆ ของคู่สมรสอีกฝ่าย โดยมีผลกระทบต่อผู้ร่วมใช้ชื่อสกุลนั้นทุกคน มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง จึงบัญญัติให้ฝ่ายซึ่งใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน นอกจากนี้ บทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับแก่คู่สมรสฝ่ายซึ่งใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่ระบุเจาะจงว่า คู่สมรสดังกล่าวจะเป็นชาย หญิง หรือมีเพศสภาพอย่างไร แม้มาตรา ๑๓ บัญญัติให้การใช้ชื่อสกุลในกรณีสิ้นสุดการสมรสไว้แตกต่างกันระหว่างกรณีที่มีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสตามมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ก็กับการสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตายก็ตาม แต่ก็เป็นการใช้ชื่อสกุลในกรณีที่แตกต่างกันเพื่อจะใช้บังคับต่อกรณีที่มีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ โดยการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสเป็นกรณีที่มีการสมรสนั้นสิ้นสุดลงโดยเจตนาของคู่สมรสเองหรือโดยคำพิพากษาของศาล ซึ่งอาจมาจากเหตุที่คู่สมรสไม่อาจใช้ชีวิตสมรสต่อกันได้อย่างเป็นปกติสุข การคงสถานะการสมรสต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์ต่อคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือการสมรสเกิดจากเหตุอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นโมฆะหรือเป็นโมฆียะและศาลได้มีคำพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส แตกต่างจากกรณีที่มีการสมรสสิ้นสุดโดยการตายตามมาตรา ๑๓ วรรคสอง ซึ่งเป็นเหตุธรรมชาติมิใช่เหตุอันเกิดจากเจตนาของทั้งสองฝ่าย จึงเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับต่อกรณีที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้ได้รับผลตามกฎหมายที่แตกต่างกัน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องเพศและสถานะของบุคคล อีกทั้งการที่คู่สมรสไม่ว่าฝ่ายใดจะมีชื่อสกุลตรงกับบุตรหรือไม่ก็ไม่ใช้สาระสำคัญอันจะแสดงความสัมพันธ์ฉันบิดา มารดา และบุตรต่อกัน ดังนั้น พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ให้บุคคลเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ให้สิทธิชายและหญิงเท่าเทียมกัน และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม

องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ นายปัญญา อุดชาชน
นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม นายวิรุพห์ แสงเทียน นายจิรนิติ หะวานนท์ นายนภดล เทพพิทักษ์
นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ นายอุดม รัฐอมฤต และนายสุเมธ รอยกุลเจริญ

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๔๒ ตอนที่ ๕๒ ก วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๘

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวน

นายกกล้า สมุทวณิช

นายสรรัักษ์ เลี่ยมสุวรรณ ผอ.กค.๕

นายปฐมพงษ์ คำเขียว ผอ.สค.๒

นางศรีณยา วีระกรพานิช ผชช.ด้านคดี

ย่อโดย นายกกล้า สมุทวณิช

นักวิชาการคดีรัฐธรรมนูญชำนาญการ

นายอดิเทพ อูยะพัฒน์ รอง ลคร. ตรวจ

นางสาวร่มปรางค์ สวมประจำ รอง ลคร. รรท. ลคร. ตรวจ